

Paweł Hayn

Polityczne aspekty wyborów samorządowych w Rzeszowie w kampanii 2006 roku

Rocznik Samorządowy 1, 77-93

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Paweł Hayn, *Polityczne aspekty wyborów samorządowych w Rzeszowie w kampanii 2006 roku*, „Rocznik Samorządowy” 2012, t. 1, s. 77-93, ISSN: 2300-2662

Paweł Hayn, Wydział Politologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Polityczne aspekty wyborów samorządowych w Rzeszowie w kampanii 2006 roku

Political aspects of the local government elections in 2006 in the city of Rzeszów

tekst przesłany do redakcji 1 listopada 2012 roku, zrecenzowany 21 lutego i 3 marca 2013 roku

Streszczenie

Artykuł traktuje o zjawisku rywalizacji politycznej, występującej podczas samorządowej kampanii wyborczej w 2006 roku. W artykule została przeprowadzona analiza organizacji wyborów, dokonano charakterystyki komitetów wyborczych i kandydatów na prezydenta, przeanalizowano programy poszczególnych komitetów, frekwencję i strukturę poparcia dla komitetów oraz kandydatów na prezydentów, a także implikacje wyborów politycznych.

Słowa kluczowe: wybory samorządowe, Rzeszów

Summary

The article describes the political competition, which exists during local government elections in 2006. The author performed the analysis of the organization of the elections and the characteristic of elections committees and candidates for president. In addition, other factors were analyzed like: the political programs of the committees, attendance at the election, the structure of the political support for the committees and the candidates as well as the results of the elections.

Keywords: Local election, Rzeszow

1. Wstęp

Wybory samorządowe od 1990 roku stanowią ważne wydarzenie na polskiej scenie politycznej. Pierwsze demokratyczne wybory samorządowe miały miejsce 27 maja 1990 roku. Polscy obywatele wzięli w nich udział w celu wyłonienia przedstawicieli do rad gmin na obszarze całego kraju. Pomimo tego, że w ponad 44 okręgach nie zgłoszono żadnego kandydata, w dwóch okręgach nie wybrano radnych z powodu wadliwego wykonania czynności wyborczych, tj. błędnego sporządzenia spisu wyborców, a w czterech okręgach zabrakło kandydatów na listach, którym przypadły mandaty, to pierwsze po 1989 roku wolne wybory (mieszkańcy mogli między innymi zgłaszać dowolnych kandydatów) należy uznać za sukces^[1]. Na podstawie wyników wyborów Generalny Komisarz Wyborczy stwierdził, że wszystkie rady gmin posiadały wystarczającą liczbę wybranych radnych, aby podjąć legalną działalność^[2]. O udanej restytucji funkcjonowania wolnego samorządu lokalnego świadczy fakt, że po wyborach w 1990 roku w nowych radach znalazło się od 70 do 80% radnych, którzy po raz pierwszy zasiedli w radzie^[3]. Kolejne wybory samorządowe odbywały się w latach 1994, 1998, 2002 i były następnymi etapami kształtowania się lokalnej samorządności.

Rada Miasta Rzeszów wybrana na lata 2006 - 2010 była radą V kadencji. W wyborach, które odbyły się 12 listopada 2006, zostało wybranych, a następnie zaprzysiężonych 25 radnych. Po raz pierwszy od 1990 roku na mocy nowelizacji ordynacji wyborczej umożliwiono komitetom grupowanie list wyborczych. Dwa lub więcej komitety wyborcze mogły w drodze umowy utworzyć jedną grupę list kandydatów w celu wspólnego udziału w podziale mandatów^[4]. Zawarcie umowy o grupowaniu list kandydatów nie zmieniało zasad głosowania ani warunków ważności głosu; miało znaczenie dopiero na etapie ustalania wyników głosowania i podziału mandatów między uprawnione listy^[5].

Wybory samorządowe w 2006 roku charakteryzowały się tym, że mniejsze znaczenie miały sztyldy partyjne, a dużą rangą cieszyły się lokalne komitety. Partie dominujące na ogólnopolskiej scenie politycznej, takie jak: Liga Polskich Rodzin, Platforma Obywatelska, Prawo i Sprawiedliwość, Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej otrzymały poparcie, ale nie tak duże jak lokalne komitety wyborców.

Celem artykułu jest zbadanie rywalizacji politycznej mającej miejsce podczas kampanii wyborczej do Rady Miasta Rzeszów V kadencji. W artykule została przeprowadzona analiza organizacji wyborów; dokonano charakterystyki komitetów wyborczych i kandydatów na prezydenta; przeanalizowano programy poszczególnych komitetów, frekwencję i strukturę poparcia dla komitetów oraz kandydatów na prezydentów.

2. Organizacja wyborów w Rzeszowie

W celu sprawnego przeprowadzenia wyborów, Rada Miasta zgodnie z ówczesnie obowiązującymi przepisami ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików wojewódzkich była zobowiązana do podziału gminy na stałe obwody głosowania, podziału gminy na okręgi wyborcze, ustalenia ich granic i numerów^[6]. W celu przeprowadzenia wyborów do V kadencji Rady Miasta, Rzeszów został podzielony na cztery okręgi wyborcze^[7]. Okręgi te liczyły od 29 tys. do 36 tys. wyborców. W okręgu nr 1 do zdobycia było 7 mandatów, natomiast w pozostałych kandydaci na radnych walczyli o 6 miejsc w radzie. Okręg nr 1 składał się z 24 obwodów, okręg nr 2 z 20 obwodów, okręg nr 3 z 17 obwodów, a okręg nr 4 z 19. Sposób przypisania obywateli do wyznaczonych obwodów i położenie lokalu wyborczego może mieć duży wpływ na pojawienie się lub nie uprawnionych do głosowania wyborców w lokalu. Podział miasta na okręgi jest istotny z tego powodu, że modyfikując jego rozmiar lub strukturę można wpływać na wyniki wyborów w taki sposób, aby okręgi odznaczały się wysoką proporcjonalnością lub całkowitą dysproporcjonalnością^[8].

Do wyborów samorządowych do Rady Miasta, które odbyły się w Rzeszowie w 2006 roku zarejestrowało się osiem komitetów wyborczych. Połowa z nich była komitetami ogólnopolskimi: Liga Polskich Rodzin, Prawo i Sprawiedliwość, Platforma Obywatelska RP i Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej. Natomiast komitety wyborcze wyborców zostały zarejestrowane pod nazwami: "Rzeszów Razem", "Rozwój Rzeszowa", "Działkowcy" i "Nasz Dom Rzeszów". Jak stwierdził Kazimierz Ożóg nazwy komitetów wyborczych powinny mieć charakter identyfikujący, zespalających ich członków, wyróżniających go od innych oraz posiadać słowo klucz^[9]. W przypadku wyborów, które odbyły się w 2006 roku tym słowem był „Rzeszów”. Prawie wszystkie lokalne komitety w swojej nazwie odnosiły się do nazwy miasta chcąc je rozwijać, identyfikować ze swoim domem lub pragnąc łączyć wszystkich jego mieszkańców. Przy omawianiu komitetów startujących w wyborach warto także odnotować, że w rzeszowskich wyborach samorządowych swoich list nie wystawiły takie partie jak: Sojusz Lewicy Demokratycznej i Unia Pracy, Krajowa Partia Emerytów i Rencistów, Polskie Stronnictwo Ludowe, Unia Polityki Realnej i Partia Kobiet. Należy podkreślić, że bardzo wielu polityków kojarzonych z rzeszowskimi strukturami SLD i UP było obecnych na listach komitetu Rozwój Rzeszowa, którego głównym założycielem był Tadeusz Ferenc (w przeszłości polityk reprezentujący Sojusz Lewicy Demokratycznej).

Maksymalną liczbę kandydatów w każdym okręgu zarejestrowały komitety: Prawa i Sprawiedliwości, Platformy Obywatelskiej, "Rzeszów Razem"

oraz komitet Tadeusza Ferencza "Rozwój Rzeszowa" (po 14 kandydatów w pierwszym okręgu i po 12 kandydatów w pozostałych okręgach). Każdy z powyższych komitetów zarejestrował do wyborów po 50 kandydatów do Rady Miasta. Pozostałe komitety zarejestrowały następującą liczbę osób: LPR – 25, Samoobrona – 36, "Działkowcy" – 20, "Nasz Dom Rzeszów" – 48. Wykorzystując prawne możliwości, podpisano dwie umowy dotyczące grupowania list. Sygnatariuszami były komitety: Prawo i Sprawiedliwość i Liga Polskich Rodzin oraz komitety: Samoobrona, "Rzeszów Razem", "Rozwój Rzeszowa", "Działkowcy" i "Nasz Dom Rzeszów". Pomimo dokonania rejestracji, komitet „Działkowcy” wycofał swoich kandydatów z udziału w wyborach.

Tabela nr 1. Szczegółowe dane dotyczące ilości kandydatów komitetów, które zarejestrowały listy do Rady Miasta Rzeszów.

Nazwa Komitetu/Okręg nr	1	2	3	4
KW Liga Polskich Rodzin	7	7	5	6
KW Prawo i Sprawiedliwość	14	12	12	12
KW Platforma Obywatelska RP	14	12	12	12
KW Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej	12	9	7	8
KW Wyborców RZESZÓW RAZEM	14	12	12	12
KW Wyborców Tadeusza Ferencza "Rozwój Rzeszowa"	14	12	12	12
KW Wyborców "DZIAŁKOWCY"	5	5	5	5
KW Stowarzyszenia "NASZ DOM - RZESZÓW"	12	12	12	12

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej, <http://www.pkw.gov.pl>.

Porównując wybory samorządowe do Rady Miasta z 2006 do wyborów, które odbyły się w 27 października 2002 roku należy wskazać, że w 2002 roku swoje listy zarejestrowało 11 komitetów (o trzy więcej) – sześć należało do partii politycznych, były to komitety wyborcze: Liga Polskich Rodzin, Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej, Sojusz Lewicy Demokratycznej - Unia Pracy, Polskie Stronnictwo Ludowe, Krajowa Partia Emerytów i Rencistów (KPEiR) oraz Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska - Prawo i Sprawiedliwość. Pozostałe komitety należały do komitetów wyborców i zostały zarejestrowane pod nazwami: "Społeczne Forum Rzeszowa", "Nasz Dom Rzeszów", "Razem Polsce", "Rzeszowskie Porozumienie Prawicy" oraz "Rzeszowianie". Podczas elekcji, która odbyła się w 2006 roku wystąpił spadek liczby partyjnych komitetów zainteresowanych wyborami z sześciu do czterech (dodatkowo należy zauważyć, że dwie partie wystawiły jeden wspólny komitet), a także zmniejszyła się liczba komitetów wyborców – z pięciu do czterech. Tylko jeden komitet wyborców "Nasz Dom Rzeszów" wystartował

w obu elekcjach. Przyczyną takiego zjawisko był fakt, że bardzo często lokalne komitety wyborców nie posiadały żadnych trwałych struktur, a ich jedynym celem było wystartowanie w wyborach. Po nieudanej elekcji nie miały one dalszej racji bytu. Podobnie w wyborach z 2006 roku nastąpił spadek liczby kandydatów do objęcia fotelu radnego. W tych wyborach zarejestrowanych zostało bowiem 309 kandydatów, natomiast cztery lata wcześniej - 414. Jednocześnie zmniejszyło się średnie obłożenie kandydatów na jeden mandat z 16,56 do 12,36. W wyborach z 2006 roku kandydaci z komitetów partyjnych stanowili 48,9%, natomiast wśród kandydatów startujących w wyborach w 2006 roku 45 miało doświadczenie z poprzednich wyborów samorządowych (czterech powtórnie startowało z listy Ligi Polskich Rodzin, dwóch z Samoobrony, 13 z Prawa i Sprawiedliwości, pięciu z Platformy Obywatelskiej, 21 z "Nasz Dom Rzeszów").

Tabela nr 2. Liczba kandydatów do Rady Miasta Rzeszów w podziale na okręgi.

Nazwa	Liczba		Liczba kandydatów na 1 mandat
	wyborców	mandatów	
Okręg wyborczy nr 1	36 364	7	12,4
Okręg wyborczy nr 2	29 215	6	12,6
Okręg wyborczy nr 3	29 474	6	12,0
Okręg wyborczy nr 4	30 953	6	12,3

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej, <http://www.pkw.gov.pl>.

W badanym okresie zanotowano zmiany list wyborczych dokonywane przez kandydatów. Jedna kandydatka popierana przez PO w wyborach w 2002 roku, cztery lata później wystartowała z listy PiS. Również jedna kandydatka z listy "Nasz Dom Rzeszów" wystartowała z komitetu Tadeusza Ferencza, natomiast na listach komitetu "Rozwój Rzeszowa" znalazło się aż 15 kandydatów startujących we wcześniejszych wyborach z listy SLD-UP. Do "Rzeszów Razem" przeszło dwóch byłych kandydatów SLD-UP, który także powiększył się o dwóch byłych kandydatów PSL. Do komitetu "Nasz Dom Rzeszów" z SLD-UP i KPEiR przeszło po jednym kandydacie, zaś jeden z kandydatów zmienił swoje barwy z PSL na LPR. Po jednym kandydacie ze "Społecznego Forum Rzeszowa" przeszło do PO, LPR, "Rozwoju Rzeszowa" i "Nasz Dom Rzeszów". Z komitetu "Rzeszowianie" przeszło sześciu kandydatów do Samoobrony, jeden do PiS i dwóch do "Rzeszów Razem",

a z "Rzeszowskiego Porozumienia Prawicy" ośmiu do PiS, dwóch do PO i LPR oraz jeden do Samoobrony. Żaden z kandydatów startujących z komitetu "Razem Polsce" nie postanowił wziąć udziału w wyborach w 2006 roku. Swoich kandydatów na stanowisko prezydenta miasta wystawiły cztery komitety. PiS był reprezentowany przez Mariana Hadego (56 lat), rzeszowskiego przedsiębiorcę i byłego członka Prezydium Zarządu Regionu „Solidarności”, PO wybrało Marka Porębę (37 lat), Liga Polskich Rodzin zgłosiła do elekcji Andrzeja Ryłskiego (56 lat), natomiast kandydatem komitetu Rozwój Rzeszowa został 66-letni Tadeusz Ferenc (piastujący urząd prezydenta w poprzedniej kadencji). Jedynym komitetem partyjnym startującym w wyborach, który nie wystawił swojego kandydata była Samoobrona.

3. Kampania wyborcza

Podczas kampanii wyborczej komitety próbowały przebić się w rzeczywistości medialnej ze swoją ofertą i zaistnieć w świadomości wyborców, jako ten komitet, który będzie najlepiej dbał o ich interesy. W celu osiągnięcia maksymalnych efektów powszechnie używano reklamy politycznej, która miała za zadanie dotrzeć do potencjalnych wyborców z ofertą kandydatów i programów politycznych. Przekazy koncentrowały się na zaletach kandydata lub wadach przeciwnika^[10]. Dlatego też komitety wyborcze i poszczególni kandydaci w kampanii wyborczej do samorządu wykorzystywali do komunikowania się z wyborcami przede wszystkim lokalne media w postaci miejscowej prasy, regionalnego radia i telewizji, a także billboardów i ulotek. W 2006 roku niektóre komitety zakładały swoje strony internetowe, jednak ta forma komunikacji nie była jeszcze bardzo popularna. Najlepszym sposobem analizy instrumentów wykorzystywanych podczas prowadzenia kampanii są sprawozdania finansowe komitetów wyborczych, aczkolwiek ta metoda ma także swoją wadę. Sprawozdania finansowe komitetów wyborczych zawiązywanych przez lokalne organizacje i stowarzyszenia składane były do komisarza wyborczego i najczęściej ograniczały się do jednej gminy (miasta). Natomiast sprawozdania finansowe składane przez komitety wyborcze partii do Państwowej Komisji Wyborczej, zgodnie z obowiązującym prawem, przygotowywane były w formie zbiorczej, bez podziału na poszczególne gminy^[11].

Żaden z komitetów wyborców startujących w wyborach nie zaciągnął kredytu na sfinansowanie kampanii, natomiast wszystkie komitety gospodarowały pieniędzmi wpłaconymi przez osoby fizyczne. Największym budżetem dysponował "Rozwój Rzeszowa", na wydatki podczas kampanii zgromadził 154 793 zł; "Nasz Dom Rzeszów" na swoim koncie zgromadził

28 644 zł; "Rzeszów Razem" posiadał 15 387 zł; zaś "Działkowcy" wpisali do sprawozdania kwotę w wysokości 100 zł.

Komitet Tadeusza Ferencza "Rozwój Rzeszowa" największy nacisk położył na przygotowanie materiałów wyborczych typu ulotki, plakietki, reklamówki i wydał na ten cel ponad 46 tys. zł, natomiast na plakaty wyborcze i billboardy przeznaczył odpowiednio 26 600 zł i 7 000 zł. Jako najlepszy kanał dotarcia do wyborów komitet uznał umieszczanie reklam i ogłoszeń w dziennikach i czasopismach (17 300 zł), wykup ogłoszeń w telewizji (9 700 zł) i w radio (2 400 zł)^[12]. Podobna była struktura wydatków komitetu "Nasz Dom Rzeszów". Najwięcej pieniędzy zostało wydanych na wykonanie materiałów wyborczych: ulotek i plakietek (14 300 zł) oraz plakatów (5 400 zł). Komitet nie wykupywał miejsc na billboardach. Najważniejszym medium komunikacji tego komitetu z wyborcami była telewizja, chociaż kwotą na nią przeznaczona nie była duża bo wynosiła tylko 1 200 zł, natomiast na wykup ogłoszeń w prasie wydano 400 zł. Kandydaci "Naszego Domu Rzeszów" nie reklamowali się w żadnym radio^[13], w przeciwieństwie do komitetu "Rzeszów Razem", który wykorzystywał radio, jako jedyny środek masowego przekazu, a reklamy jego kandydatów kosztowały 2 750 zł. Sztab wyborczy komitetu nie zdecydował się także na wydruk żadnego plakatu, ani zakup billboardów, natomiast za wydrukowanie ulotek zapłacono 8 tys. zł. Komitet ten jako jedyny zdecydował się na zakup reklamy na autobusach za prawie 2 tys. zł^[14]. Z powodu wycofania się z wyborów żadnych wydatków na kampanię nie poniósł komitet "Działkowców".

Modyfikacja ordynacji wyborczej w 2002 roku i wprowadzenie przepisu dotyczącego bezpośredniego wyboru prezydenta miasta w wyborach powszechnych spowodowała przesunięcie środka ciężkości samorządowej kampanii wyborczej na kandydata na prezydenta, który miał poprowadzić do zwycięstwa cały komitet wyborczy. Oczywiście, taki scenariusz kampanii realizowały komitety, które posiadały swojego kandydata do objęcia fotelu głównego decydenta w mieście.

4. Programy wyborcze

Analiza treści programów wyborczych poszczególnych kandydatów na prezydenta pozwala stwierdzić, że w dużej mierze były one ze sobą zbieżne. Każdy z kandydatów głosił zamiar uzbrajania terenów miejskich i zabiegania o nowych inwestorów, budowy dróg, w tym północnej obwodnicy Rzeszowa i usprawnienia ruchu samochodowego, a także zakładania nowych parkingów, rozwijania portu lotniczego w Jasionce (mimo, iż leży poza granicami Rzeszowa), powiększania miasta, tak aby stało się prężnym ośrodkiem dominującym w całym regionie, inwestowania w sport poprzez budowę

stadionu miejskiego. W programach poszczególnych kandydatów można było przeczytać postulaty dotyczące rozwoju kultury - dzięki utworzeniu muzeum kultury na Zamku Lubomirskich, założeniu teatru muzycznego i opery. Ponadto głoszą chęć wzmocnienia ośrodka akademickiego poprzez budowę kampusu, zaplecza naukowego dla kadry naukowej, a także usprawnienia pracy Urzędu Miasta^[15].

Marian Hady (kandydat PiS) najwięcej miejsca podczas kampanii poświęcił gospodarce i reorganizacji pracy Urzędu Miejskiego. Twierdził, że urzędnicy nie są niekompetentni, ale źle zorganizowani, co utrudnia życie mieszkańcom. W celu zaprowadzenia zmian, w ratuszu powinien rządzić prezydent – menedżer, a nie prezydent - kierownik^[16]. Kandydat PiS twierdził również, że działania podejmowane przez Tadeusza Ferencę były działaniami pozornymi, polegającymi na równaniu dróg, upiększaniu elewacji czy udostępnianiu miejsc parkingowych, a zabrakło tych, które efektywnie wykorzystywałyby zasoby miasta^[17]. Marian Hady zapowiedział realizację programu PiS pn. „Solidarna Polska” w wersji regionalnej pt. „Solidarny Rzeszów”, za co podczas kampanii otrzymał jednogłośnie poparcie Zarządu Regionu Rzeszowskiego NSZZ Solidarność, a także marszałka sejmiku Marka Jurka i znanego przedsiębiorcy Romana Kluski. Natomiast na listach PiS wśród kandydatów na radnych na pierwszych miejscach znaleźli się: Robert Kultys, Jacek Kiczek, Antoni Kopaczewski, Antoni Dudek (radni poprzedniej kadencji), a także Irena Rząsa, Jacek Adamowicz, Izabela Fac i Roman Jakim. Na liście umieszczeni zostali także szefowie rad osiedli, działacze spółdzielni mieszkaniowych, znani lekarze i prawnicy.

Kandydaci Platformy Obywatelskiej przygotowując się do wyborów odbyli specjalne szkolenie z komunikacji politycznej, które zostało przeprowadzone przez posła PO Tomasza Lenza^[18]. Natomiast inauguracja kampanii odbyła się podczas wizyty Jana Rokity w Rzeszowie, z którym spotkanie zostało zorganizowane na rynku, przy pomniku Tadeusza Kościuszki. Rokita zaprezentował kandydata PO na prezydenta Marka Porębę, który przekonywał, że „czasy jedyne go słusznego kandydata już się skończyły”. Uczestnicząca w spotkaniu szefowa struktur PO i poseł na Sejm Elżbieta Łukacijewska stwierdziła, że kampania będzie opierać się na kompetencjach kandydatów, a nie na krytyce konkurencji, chociaż na zakończenie stwierdziła, że mieszkańcy oczekują czegoś więcej od władz miasta (na przykład nowych miejsc pracy), a nie tylko poprawiania infrastruktury drogowej^[19]. Program PO zapowiadał rozwój gospodarczy, nowe i lepsze drogi, lepszą obsługę mieszkańców w urzędzie (poprzez wprowadzenie ISO), zwiększenie budżetu rad osiedlowych i zmianę koncepcji zagospodarowania przestrzennego Rzeszowa. Z listy PO wystartował z pierwszego miejsca radny i były przewodniczący Rady Miasta Andrzej Dec, były radny klubu "Solidarna

Prawica" Waldemar Ostrowski, a także żużlowiec Adam Wilk. Oprócz nich, na rzeszowskich listach znaleźli się przedsiębiorcy, lekarze, prawnicy, nauczyciele i ludzie kultury.

Tadeusz Ferenc, urzędujący prezydent miasta ubiegający się o reelekcję, dla kontynuacji swojej polityki próbował zdobyć poparcie różnymi sposobami. Istotnym wydarzeniem podczas kampanii wyborczej było spotkanie polityczne jakie zorganizowali działacze Samoobrony w głównej sali Urzędu Miasta. Zwolennicy Samoobrony czekali na przyjazd przewodniczącego partii Andrzeja Leppera. W trakcie spotkania wykorzystywano symbole partyjne, a także prezentowano program wyborczy, czym złamano ordynację wyborczą, gdyż urząd miejski nie mógł być wykorzystywany jako miejsce agitacyjne. Zgodę na organizację spotkania wydał prezydent Tadeusz Ferenc, za co PiS i PO złożyły zawiadomienie do komisarza wyborczego o naruszeniu prawa. Po rozpatrzeniu wniosku komisarz wyborczy Jan Jaskółka stwierdził, że ordynacja wyborcza została naruszona. Kolejnym etapem miało być zgłoszenie tego faktu prokuraturze i policji w celu ukarania grzywną, ale żaden z komitetów nie podjął się tego działania. Natomiast urzędujący prezydent podczas spotkania otrzymał poparcie członków Samoobrony w wyborach^[20]. Także na poparcie podległych mu pracowników domów pomocy społecznej i żłobków liczył prezydent organizując spotkanie w jednym z DPSów. Przez dwie godziny przekonywał zebranych do swoich sukcesów kończącej się kadencji i zapowiadał realizację kolejnych planów^[21]. Na liście komitetu Tadeusza Ferenc "Rozwój Rzeszowa" znalazła się część radnych, którzy w ubiegłej kadencji byli radymi Sojuszu Lewicy Demokratycznej: Konrad Fijołek, Jan Mazur, Zdzisław Daraż, Piotr Rybka. Wystartowało też dwóch kandydatów z klubu "Nasz Dom Rzeszów". Wśród pozostałych kandydatów byli: pracownik naukowy Politechniki Rzeszowskiej, były koszykarz Resovii i właściciel sieci Radio Taxi.

Wewnętrzne animozje w KWW "Działkowcy" doprowadziły do wycofania się z wyborów. Podjęta przez zarząd uchwała dotycząca apolityczności ugrupowania nie przeszkodziła pełnomocnikowi komitetu na samowolne podpisanie umowy dotyczącej zgrupowania głosów z "Rozwojem Rzeszowa". Natomiast powszechnie znany był fakt, że pełnomocnik komitetu "Działkowcy" podlegał służbowo prezydentowi Tadeuszowi Ferencowi świadcząc pracę w jednej z jednostek organizacyjnych miasta^[22].

Jedynym pomysłem Samoobrony na kampanię były działania podejmowane pod szyldem „wieś – miastu” polegające na rozdawaniu mąki, warzyw i owoców (zapakowanych w reklamówkę z logo partii) najbiedniejszym mieszkańcom miasta^[23].

5. Frekwencja i wyniki wyborów

W świadomości mieszkańców Rzeszowa samorząd terytorialny pełnił od bardzo dawna istotną rolę w kształtowaniu postaw patriotycznych i pronarodowych, a także warunkował poziom rozwoju gospodarczego regionu. W okresie zaborów na terenie Galicji Zachodniej obrona niezależnego funkcjonowania struktur samorządowych była utożsamiana z dążeniami niepodległościowymi i demokratycznymi. Przeciwnością stanowiła administracja rządowa, która podporządkowana Wiedniowi, była synonimem austriackiej zaborczości. Po odzyskaniu niepodległości samorządowcy Rzeszowa chcieli zdobyć dla siebie jak największe kompetencje, kosztem władzy rządowej, mając w pamięci doświadczenia zaborcze^[24]. Uwarunkowania te mogą mieć pewien wpływ na frekwencje wyborczą w III Rzeczypospolitej i odbywające się wybory samorządowe, jednak - jak się wydaje - nie tak duży jak można byłoby się spodziewać. W wyborach w 2006 roku do urn wyborczych udało się 50,27% uprawnionych mieszkańców^[25]. Wahania frekwencji pomiędzy okręgami były niewielkie. Największą frekwencję zanotowano w okręgu nr 3 (52,17%), natomiast najniższą w okręgu nr 1 (49,03%).

Tabela nr 3. Frekwencja uczestnictwa w wyborach do Rady Miasta Rzeszów.

Okręg wyborczy nr	Liczba		Frekwencja
	uprawnionych	kart wydanych	
Okręg wyborczy nr 1	36364	17831	49,16%
Okręg wyborczy nr 2	29215	14361	50,92%
Okręg wyborczy nr 3	29474	15007	52,17%
Okręg wyborczy nr 4	30953	16149	49,03%
Suma:	126006	63348	50,27%

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej (<http://wybory2006.pkw.gov.pl/>).

W porównaniu z wyborami z 2002 roku liczba uczestników zwiększyła się o 15 tys., natomiast frekwencja była większa o ponad 10% (40,92%). Wzrost uczestników wyborów zanotowano we wszystkich okręgach wyborczych o około 10%. Tylko w jednym okręgu (nr 1) frekwencja wyniosła poniżej 50% (49,16%). Warto zaznaczyć, że aż 1 955 głosów zostało oddanych jako nieważne. Mogło to wynikać z faktu, że w przypadku wyborów samorządowych

odbywających się w Rzeszowie głosujący w lokalu wyborczym dostali trzy karty do głosowania: na kandydata startującego na prezydenta miasta, do rady miasta oraz do sejmiku województwa. Na każdej z nich wyborca mógł zaznaczyć krzyżykiem tylko jedno nazwisko. Natomiast na tle innych miast wojewódzkich uczestnictwo w wyborach mieszkańców Rzeszowa wypadało dobrze. Dla porównania, w tych samych wyborach w 2006 roku we Wrocławiu zanotowano frekwencję na poziomie 40,04%, w Lublinie 41,53%, w Krakowie 42,02% i w Kielcach 40,21% (dane dotyczące frekwencji wyborczej w I rundzie głosowania w dniu 12 XI 2006 r.)

W wyborach z 2006 roku z siedmiu komitetów biorących udział w wyborach pięć uzyskało taką liczbą, która umożliwia im przekroczenie progu wyborczego i otrzymanie mandatu. Wybory samorządowe do Rady Miasta wygrał komitet założony przez kandydata na prezydenta miasta Tadeusza Ferenca pn. "Rozwój Rzeszowa". Na drugim i trzecim miejscu uplasowały się komitety partyjne Prawa i Sprawiedliwości oraz Platformy Obywatelskiej. W podziale mandatów uczestniczyły także zgrupowane komitety: "Nasz Dom Rzeszów" i "Rzeszów Razem". Komitety LPR i Samoobrony nie otrzymały wystarczającego poparcia, aby otrzymać chociaż jeden mandat.

Tabela nr 4. Wyniki wyborów do Rady Miasta Rzeszów w 2006 roku.

Nazwa komitetu wyborczego	Liczba głosów	% głosów ważnych	Ilość otrzymanych mandatów
KW Liga Polskich Rodzin	1498	2,45%	—
KW Prawo i Sprawiedliwość	17470	28,52%	8
KW Platforma Obywatelska RP	8371	13,67%	1
KW Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej	547	0,89%	—
KWW RZESZÓW RAZEM	3246	5,30%	1
KWW Tadeusza Ferenca "Rozwój Rzeszowa"	26074	42,57%	13
KW Stowarzyszenia "NASZ DOM - RZESZÓW"	4050	6,61%	2

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Wartym uwagi jest fakt, że suma głosów oddanych na komitety wyborców (33 370) była większa, niż oddane na komitety partyjne (27 886). Jest to zjawisko charakterystyczne dla polskiej demokracji. Im niższy poziom wyborów, tym mniejsze znaczenie ma szyld partyjny kandydatów. Liczba zdobytych głosów przez komitety partyjne przełożyła się na 9 mandatów do rady, natomiast 16 mandatów otrzymały komitety wyborców. Jediną partią liczącą się w rzeszowskich wyborach samorządowych było Prawo i Sprawiedliwość, która otrzymała ok. 28,52% głosów przeliczonych na

8 mandatów. Dużo słabiej wypadła Platforma Obywatelska, która wywalczyła niecałe 13,674% głosów i jeden mandat. Zwycięzcą wyborów był komitet Tadeusza Ferenc "Rozwój Rzeszowa", który otrzymał ponad 42,57% głosów i 13 mandatów do rady. Dwa mandaty otrzymało stowarzyszenie "Nasz Dom Rzeszów" (6,61%), a jeden komitet "Rzeszów Razem".

Poparcie dla komitetów było prawie identyczne w poszczególnych okręgach. W każdym z nich wygrał KWW "Rozwój Rzeszowa": w okręgu nr 1 otrzymał 37,19% głosów i 3 mandaty, w okręgu nr 2 - 41,97% i 3 mandaty, w okręgu nr 3 - 44,71% i 3 mandaty, a w okręgu nr 4 - 47,02% i 4 mandaty. PiS we wszystkich czterech okręgach zdobył po dwa mandaty otrzymując poparcie wynoszące 28,42% - okręg nr 1, 28,98% - okręg nr 2, 28,60% - okręg nr 3, 28,16% - okręg nr 4. Komitet utworzony przez stowarzyszenie "Nasz Dom Rzeszów" otrzymał poparcie wystarczające do trzymania mandatu tylko w dwóch okręgach: 7,37% w okręgu nr 2 - 1 mandat i 7,59% w okręgu nr 3 - 1 mandat.

Wyniki wyborów z 2006 roku były przeciwieństwem tych, które odbyły się cztery lata wcześniej. Wtedy to podstawowymi podmiotami na scenie politycznej były komitety partyjne, które zdobyły 20 z 25 mandatów. Najwięcej mandatów wywalczył Koalicyjny Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej - Unia Pracy (10 mandatów - 28,96% głosów), następnie Koalicyjny Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska - Prawo i Sprawiedliwość (6 mandatów - 16,43%), po cztery mandaty otrzymały KWW "Rzeszowskie Porozumienie Prawicy" (12,88%) i KW Liga Polskich Rodzin (18,65%) i jeden mandat KWW "Nasz Dom-Rzeszów" (8,14%).

Wybory na prezydenta miasta rozstrzygnęły się w pierwszej turze, której zwycięzcą był kandydat zgłoszony przez Komitet Wyborczy Wyborców "Rozwój Rzeszowa", członek Sojuszu Lewicy Demokratycznej Tadeusz Ferenc otrzymując 76,59% poparcia (48 131 głosów). W wyścigu o fotel gospodarza miasta, drugie miejsce zajął Marian Hady, popierany przez Prawo i Sprawiedliwość otrzymując 18,39% poparcia (11 556 głosów). Niewielkie poparcie otrzymali Marek Poręba z PO (3,26%) i Andrzej Ryłski z LPR (1,76%).

6. Implikacje rywalizacji politycznej

Wybory do rady miasta wygrał zdecydowanie komitet "Rozwój Rzeszowa", a jego lider został wybrany na prezydenta miasta. 13 mandatów "Rozwoju Rzeszowa" dało możliwość samodzielnego rządzenia w mieście, bez konieczności tworzenia koalicji, jednak została złożona propozycja przyłączenia się do rządzącej większości, trzem radnym z komitetów "Nasz Dom Rzeszów" oraz "Rzeszów Razem". Zwycięski komitet wybrał spośród

siebie przewodniczącego i wiceprzewodniczącego rady (Konrad Fijołek i Marta Niewczas). Stanowisko drugiego zastępcy przewodniczącego miał objąć główny klub opozycyjny, jednak powstał konflikt personalny, kto ma zająć tę funkcję. Prawo i Sprawiedliwość delegowało Waldemara Szumnego, na co nie chciała się zgodzić grupa rządząca proponując Antoniego Kopaczewskiego. Ostatecznie wiceprzewodniczącym został Waldemar Szumny^[26]. Zdecydowane zwycięstwo Tadeusza Ferenc i "Rozwoju Rzeszowa" stworzyło nową sytuację polityczną w Radzie Miasta. W kadencji 2002 - 2006 pomysły prezydenta często spotykały się z silnym oporem opozycji w postaci PiS i LPR. Po wyborach w 2006 roku prezydent miał za sobą mocną większość, PiS tylko ośmiu radnych, a LPR nie miał żadnej reprezentacji w radzie.

Tadeusz Ferenc, prezydent elekt, po wygranych wyborach dokonał personalnych zmian w ratuszu. Stanowisko stracił wiceprezydent Ryszard Winiarski, a także dyrektor Biura Gospodarki Mieniem Artur Piwoński. Za przyczynę dymisji podano utratę zaufania. Swoje zastrzeżenia prezydent zgłaszał także do funkcjonowania Wydziału Promocji, Kultury i Sportu, Ochrony Środowiska i Rolnictwa oraz Biura Ewidencji Działalności Gospodarczej oraz Zezwoleń^[27]. Stanowisko zastępcy prezydenta (sprawy związane z oświatą i budownictwem mieszkaniowym) zaproponowano byłemu marszałkowi województwa Leszkowi Deptule, który odmówił jego przyjęcia nie chcąc stracić mandatu radnego sejmiku.

Działania prezydenta były kontynuacją pomysłów z poprzedniej kadencji. Podejmowano decyzje mające na celu powiększenie liczby mieszkańców Rzeszowa i jego powierzchni poprzez przyłączanie sąsiednich sołectw, instalowano dodatkowe kamery uliczne, realizowano inwestycje współfinansowane z pieniędzy Unii Europejskiej, a także podjęto decyzję dotyczącą przekazania przez miasto zakonowi Bernardynów nieruchomości (zagarniętej przez władze PRL), którzy zadeklarowali się utworzyć na niej miejskie ogrody.

7. Zakończenie

Wyniki wyborów samorządowych pokazują ciekawą specyfikę tego miasta. Zdecydowana większość mieszkańców Rzeszowa ma poglądy konserwatywne, dominuje przywiązanie do religii i tradycji, natomiast lokalne wybory wygrywa kandydat związany z lewą stroną sceny politycznej, a jego komitet osiąga poparcie wystarczające do sprawowania samodzielnej władzy w radzie miasta. Całkowicie inaczej wyglądały wyniki wyborów mieszkańców Rzeszowa w przypadku elekcji parlamentarnej. W wyborach, które odbyły się 21 października 2007 roku, Prawo i Sprawiedliwość zwyciężyło zdecydowanie otrzymując 48,43% poparcia, które przełożyło się na 8 mandatów. Drugie

miejsce zajęła Platforma Obywatelska zdobywając 27,81% i 4 mandaty. Natomiast lewicowy Koalicyjny Komitet Wyborczy Lewica i Demokraci SLD+SDPL+PD+UP w tych wyborach otrzymał od rzeszowian 8,78% poparcia i tylko jeden mandat.

- [1] Ustawa z dnia 13 lutego 1984 roku – Ordynacja wyborcza do rad narodowych (Dz. U. z 1988 r., nr 7, poz. 55).
- [2] Obwieszczenie Generalnego Komisarza Wyborczego z dnia 31 maja 1990 roku o zbiorczych wynikach wyborów do rad gmin na obszarze kraju, przeprowadzonych w dniu 27 maja 1990 r. ("Monitor Polski" 1990 Nr 21, poz. 170) - rozdział IV obwieszczenia.
- [3] Zob. A. Ptak, Rywalizacja polityczna w samorządach lokalnych, Poznań - Kalisz 2011, s. 8.
- [4] Ustawa z dnia 6 września 2006 roku o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 159, poz. 1127).
- [5] Zob. F. Rymarz, Grupowanie list kandydatów w wyborach samorządowych w 2006 r., „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 2, s. 54.
- [6] Art. 30 ust. 2 oraz art. 92 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547 z późn. zm.). Ordynacja w wersji z 2003 roku obowiązywała od 12 września 2003 roku do 26 września 2010 roku, gdy wszedł w życie kolejny tekst jednolity z 14 września 2010 roku. Ostatecznie została uchylona przepisami wprowadzającymi Kodeks wyborczy.
- [7] Uchwała nr LVIII/127/2006 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 23 maja 2006 r. w sprawie zmiany granic okręgów wyborczych na terenie miasta Rzeszowa (http://bip.erzeszow.pl/file/15272/127_2006.pdf, http://bip.erzeszow.pl/file/15274/1_127_2006.pdf); "Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego" 2006 Nr 52, poz. 928.
- [8] Zob. M. Rulka, Okręgi wyborcze a zasady proporcjonalności i równości prawa wyborczego, "Prawo i Polityka" 2010, nr 1, s. 170.
- [9] Zob. K. Ożóg, Język w służbie polityki, Rzeszów 2004, s. 240.
- [10] Zob. B. Dobek-Ostrowska, Komunikowanie polityczne i publiczne, Warszawa 2007, s. 381.
- [11] Zob. A. Ptak, Rywalizacja polityczna..., s. 69.
- [12] Sprawozdanie finansowe Komitetu Wyborczego Wyborców Tadeusza Ferencza Rozwój Rzeszowa w zasobach Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Rzeszowie.
- [13] Sprawozdanie finansowe Komitetu Wyborczego Wyborców Nasz Dom Rzeszów w zasobach Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Rzeszowie.
- [14] Sprawozdanie finansowe Komitetu Wyborczego Wyborców Rzeszów Razem w zasobach Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Rzeszowie.
- [15] A. Gernand, Co proponują kandydaci na prezydenta Rzeszowa?, „Gazeta

- Wyborcza – Rzeszów”, 10-12 XI 2006, nr 263/5270, s. 1.
- [16] M. Chłodnicki, Prezydent menedżer, a nie kierownik, „Nowiny”, 4 X 2012, nr 193, s. 5
- [17] J. Kwiatkowski, Hady: To była kadencja stagnacji, „Nowiny”, 9 XI 2006, nr 218, s. 6.
- [18] Platforma się zbroi, „Super Nowości”, 2 X 2006, nr 191, s. 4.
- [19] M. Chłodnicki, Rokita jest pewny zwycięstwa, „Nowiny”, 3.10.2012, nr 192, s. 3.
- [20] Ferenc naruszył ordynację, „Gazeta Wyborcza – Rzeszów”, 10-12 XI 2006, nr 263/5270, s. 3.
- [21] W. Huk, Wiec wyborczy Tadeusza Ferenc, „Super Nowości”, 9 XI 2006, nr 218, s. 4.
- [22] P. Wróbel, Działkowcy wpuszczenie w maliny, „Nowiny”, 26 X 2006, nr 209, s. 5.
- [23] M. Froń, Wyborcze kartofle Samoobrony, „Nowiny”, 4 X 2012, nr 193, s. 3.
- [24] Z.K. Wójcik, Samorząd miasta Rzeszowa 1867 - 1939, [w:] 140 lat samorządu Rzeszowa, red. W. Bonusiak, Rzeszów 2007, s. 14-15.
- [25] Z ogólnej liczby mieszkańców uprawnionych do głosowania 126 006, zagłosowało 63 348.
- [26] A. Gernand, Zwycięzcy wzięli prawie wszystko, „Gazeta Wyborcza – Rzeszów”, 28 XI 2006, nr 277/5284, s. 3.
- [27] M. Chłodnicki, Wiceprezydent stracił stołek, „Nowiny”, 1-3 XII 2006, nr 234, s. 5.

Bibliografia

Źródła

Sprawozdanie finansowe Komitetu Wyborczego Wyborców Tadeusza Ferenc Rozwój Rzeszowa w zasobach Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Rzeszowie.

Sprawozdanie finansowe Komitetu Wyborczego Wyborców Nasz Dom Rzeszów w zasobach Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Rzeszowie.

Sprawozdanie finansowe Komitetu Wyborczego Wyborców Rzeszów Razem w zasobach Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Rzeszowie.

Literatura

Dobek-Ostrowska B., Komunikowanie polityczne i publiczne, Warszawa 2007.

Ożóg K., Język w służbie polityki, Rzeszów 2004.

Ptak A., Rywalizacja polityczna w samorządach lokalnych, Poznań-Kalisz 2011.

Rulka M., Okręgi wyborcze a zasady proporcjonalności i równości prawa wyborczego, Prawo i Polityka, nr 1 (2) 2010.

Rymarz F., Grupowanie list kandydatów w wyborach samorządowych w 2006 r., „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 2.

Wójcik Z.K., Samorząd miasta Rzeszowa 1867 - 1939, [w:] 140 lat samorządu Rzeszowa, red. W. Bonusiak Rzeszów 2007.

Prasa

Chłodnicki M., Prezydent menedżer, a nie kierownik, „Nowiny”, 4 X 2012, nr 193.

Chłodnicki M., Rokita jest pewny zwycięstwa, „Nowiny”, 3.10.2012, nr 192.

Chłodnicki M., Wiceprezydent stracił stołek, „Nowiny”, 1-3 XII 2006, nr 234.

Ferenc naruszył ordynację, „Gazeta Wyborcza – Rzeszów”, 10-12 XI 2006, nr 263/5270.

Froń M., Wyborcze kartofle Samoobrony, „Nowiny”, 4 X 2012, nr 193.

Gernand A., Co proponują kandydaci na prezydenta Rzeszowa?, „Gazeta Wyborcza – Rzeszów”, 10-12 XI 2006, nr 263/5270.

Gernand A., Zwycięzcy wzięli prawie wszystko, „Gazeta Wyborcza – Rzeszów”, 28 XI 2006, nr 277/5284.

Huk W., Wiec wyborczy Tadeusza Ferenc, „Super Nowości”, 9 XI 2006, nr 218.

Kwiatkowski J., Hady: To była kadencja stagnacji, „Nowiny”, 9 XI 2006, nr 218.

Platforma się zbroi, „Super Nowości”, 2 X 2006, nr 191.

Wróbel P., Działkowcy wpuszczenie w maliny, „Nowiny”, 26 X 2006, nr 209.

Akty prawne

Ustawa z dnia 13 lutego 1984 roku – Ordynacja wyborcza do rad narodowych (Dz. U. z 1988 r., nr 7, poz. 55).

Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 września 2006 roku o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 159, poz. 1127).

Uchwała nr LVIII/127/2006 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 23 maja 2006 r. w sprawie zmiany granic okręgów wyborczych na terenie miasta Rzeszowa (http://bip.erzeszow.pl/file/15272/127_2006.pdf, http://bip.erzeszow.pl/file/15274/1_127_2006.pdf); "Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego" 2006 Nr 52, poz. 928.

○bwieszczenie Generalnego Komisarza Wyborczego z dnia 31 maja 1990 roku o zbiorczych wynikach wyborów do rad gmin na obszarze kraju, przeprowadzonych w dniu 27 maja 1990 r. ("Monitor Polski" 1990 Nr 21, poz. 170) - rozdział IV obwieszczenia.

Internet

<http://www.pkw.gov.pl>

<http://wybory2006.pkw.gov.pl/>

mgr Paweł Hayn: absolwent Uniwersytetu Rzeszowskiego, doktorant w Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie na kierunku Politologia, afiliowany w Zakładzie Teorii Polityki i Metodologii Politologii. Jego zainteresowania naukowe oscylują wokół samorządu terytorialnego, wykorzystywania środków europejskich oraz polityki regionalnej. E-mail: pawelhayn@wp.pl
